

САЙМОН КУЗНЕЦЬ ЯК ВИДАТНИЙ ЕКОНОМІСТ

Анотація. Зазначено факти з біографії вченого, зокрема, його внесок у розвиток економіки. Розкрито особливості його наукової діяльності та відомості про навчання у Харкові.

Аннотация. Указаны факты из биографии ученого, в частности его вклад в развитие экономики. Раскрыты особенности его научной деятельности и сведения об учебе в Харькове.

Annotation. Facts from the biography of the famous economist Simon Kuznets are presented, particularly his contribution to the development of economy. Features of his scientific activities and information about studying in Kharkov are revealed.

Ключові слова: економіст, економічна історія, процес розвитку, економічне зростання.

14 жовтня 2013 року Міністром освіти України Дмитром Табачником був підписаний наказ про присвоєння нашому університету імені Нобелівського лауреата з економіки 1971 року "за емпірично обґрунтоване тлумачення економічного зростання, яке привело до нового, більш глибокого розуміння економічної та соціальної структури і процесу розвитку в цілому" Семена Кузнеця.

Семен Абрамович Кузнець (Саймон Сміт Кузнець) з 1915 до 1921 року проживав і навчався у Харкові у 2-му реальному училищі (26 жовтня 1915 р. – 16 травня 1917 р.) та в Харківському комерційному інституті (1918 – 1921 рр.), які були попередниками Харківського інженерно-економічного інституту, нині Харківського національного економічного університету, потім емігрував до США, де продовжив займатися економічною наукою [1].

Саме тому темою наукової статті є біографія цієї відомої людини. Саймона Кузнеця називають "ковалем світової економіки". Саме у нашому рідному місті Харкові відомий економіст видрукував свою першу наукову працю "Грошова заробітна плата робітників та службовців фабрично-заводської промисловості м. Харкова" в 1920 р. [2].

Досліджуючи біографію економіста, звернено увагу на те, що у деяких джерелах зазначено про народження С. Кузнеця у Харкові. Незважаючи на це, його вдова, Едіт Хандлер Кузнець, запевняє, що народився він у Пінську у Білорусії в 1901 році. Але дитинство та юність його пройшли в Україні. Він був другою дитиною в сім'ї з трьох дітей. Його батько, Абрам Кузнець, торговець хутором, залишив сім'ю ще в 1907 році, емігрувавши в США. Саймон залишився з матір'ю, Поліною Кузнець (уродженою Фрідман). Батько збирався викликати сім'ю, як тільки влаштується сам. Але перша світова війна і російська революція зруйнували ці плани [3].

Після закінчення реального училища Саймон вступає до університету в Харкові і починає вивчати економічні дисципліни. У таблиці подані дані із залікової книжки студента 1 курсу С. Кузнеця [4].

Таблиця

Дані із залікової книжки С. Кузнеця

Предмети	Дата екзамену	Оцінки	Підпис професорів
Політична економія	29.04.1919 р.	Дуже задовільно	П. Фомін
Історія економічних вчень	16.05.1919 р.	Дуже задовільно	В. Левитський
Загальна теорія права	14.05.1919 р.	Зараховано. Задовільно	А. Фатеев
Державне право загальне і російське	2.05.1919 р.	Дуже задовільно	А. Понтер
Комерційна арифметика	18.12.1918 р.	Дуже задовільно	А. Серіков
Фізична географія	26.04.1919 р.	Зараховано. Дуже задовільно	І. Попов

Після двох років навчання в університеті С. Кузнець протягом наступних двох років працював керівником однієї з секцій бюро статистики праці у статистичному відділі Центральної Ради профспілок. У 1921 р. в збірнику "Матеріали зі статистики праці в Україні" була надрукована перша його стаття "Грошова заробітна плата робітників і службовців фабрично-заводської промисловості м. Харкова в 1920 році" [2].

За умовами радянсько-польського договору 1921 р. Пінськ відходив до Польщі, і оскільки, згідно з цим договором, усі, хто народився на території знову утвореної держави, могли отримати польське громадянство, Саймон Кузнець скористався цим і переїхав до Польщі. Звідти він і його старший брат Соломон у 1922 р. виїхали в Нью-Йорк. Обидва брати одразу вступили на старший курс Колумбійського університету, де в 1923 р. Саймон отримав ступінь бакалавра, наступного року – магістра, а в 1926 р. отримав докторський ступінь. Він вважав себе щасливим, що працював

3

Із фактів про освіту економіста можна стверджувати, що у 1925 – 1926 рр. Саймон Кузнець почав вивчення економічної структури цін. Його дисертація, присвячена циклічним коливанням у роздрібній та оптовій торгівлі, була невеликою за обсягом, але дуже ґрунтовною за змістом. Ця робота надовго пов'язала його долю з Національним бюро економічних досліджень. Дисертація була написана під керівництвом Уеслі Мітчелла й опублікована в 1926 р. з передмовою, написаною

Уеслі Мітчеллом. Він запросив С. Кузнеця на роботу у нещодавно створене Національное бюро. Бюро залишалося дослідницькою базою С. Кузнеця аж до середини 50-х років ХХ ст. (протягом 1927 – 1961 рр.) [2].

Також Саймон Кузнець працював науковим співробітником у Раді з дослідження у сфері соціальних наук. Результати цієї праці були відтворені у монографії "Столітня динаміка виробництва і цін", що була опублікована у 1930 році [2]. Одночасно відомий економіст викладав у Пенсильванському університеті (Філадельфія, 1930 – 1954 рр.).

Працюючи у НБЕД, Саймон одружився з однією з його співробітниць, Едіт Хандлер. У них народилася дочка Юдіт і син Пол, який згодом став викладачем економіки в університеті штату Індіана.

Саме у НБЕД Саймон сформувався як найбільший статистик свого часу. Тут С. Кузнець розробив методи визначення національного доходу США, хоча він був не першим вченим, який спробував здійснити подібні підрахунки. Перший звіт С. Кузнеця "Національний дохід, 1929 – 1932 рр." був опублікований у 1934 році Міністерством Торгівлі США.

Коли у Міністерства Торгівлі виникла проблема складання офіційної оцінки національного доходу, воно звернулось за допомогою до Національного бюро. У подальшому керівництво Міністерства зазначає: "Оскільки в Національному бюро накопичений досить великий досвід досліджень з оцінювання національного доходу, Бюро зовнішньої і внутрішньої торгівлі вирішило запросити одного з його співробітників, а саме доктора Саймона Кузнеця, для планування та керівництва цим дослідженням. Доктор С. Кузнець, який керував цим проектом, відповідав як за підготовку підсумкових оцінок, так і за зміст та текст звіту" [3].

У дослідженні національного доходу С. Кузнець прагнув того, що він називав аналітичним описом економічного розвитку із застосуванням дослідницького процесу, який він розумів як рух "від вимірювання через оцінку, далі через класифікацію, через пояснення до побудови теорії". За допомогою бездоганної логіки, сміливих суджень і невтомної ретельної повторної перевірки він "витагнув" із широкого кола даних основу для побудови ясної і послідовної картини виробництва і доходу. Але у галузі дослідження національного доходу багатьох країн він був новачком.

Крім того, С. Кузнець був автором методики оцінки національного продукту, яка передбачає його розгляд із трьох різних точок зору і використовується в офіційній статистиці США і зараз.

Під час Другої світової війни в 1942 – 1944 рр. С. Кузнець очолював бюро планування та статистики комітету озброєнь США. У 1949 р. його обрали президентом Американської статистичної асоціації, а в 1954 р. – президентом Американської економічної асоціації. У тому ж 1954 р. С. Кузнець почав викладати в університеті Джона Гопкінса (м. Балтимор). У 1960 р. вчений покинув місто і став викладачем Гарвардського університету. У цьому знаменитому навчальному закладі С. Кузнець працював до 1971 р. Саймон Кузнець здобув славу блискучого викладача завдяки невичерпному інтересу до предмету, який викладав, аналітичному таланту, чіткості викладу, ерудиції, а також здатності залучити своїх слухачів у безпосередній процес дослідження [2].

Як великий авторитет у галузі економічного розвитку вчений неодноразово притягувався до міжнародних дослідницьких проектів. У 1953 – 1963 рр. він був головою проекту М. Фалька з економічного розвитку Ізраїлю, а з 1963 р. – почесним головою Інституту економічних досліджень Моріса Фалька (Ізраїль). У 1961 – 1970 рр. С. Кузнець був головою комітету з економіки Китаю в рамках РДСН (Рада досліджень у галузі соціальних наук).

Набутий досвід допоміг вченому зробити висновок, що проблеми економічного зростання виходять за рамки економічних. Для того щоб знайти коріння економічного зростання, треба спиратися на інші соціальні науки – соціологію, політологію, демографію. Коли С. Кузнець був керівником комітету з економічного зростання в Раді з дослідження соціальних наук, він написав серію фундаментальних праць з проблем економічного зростання, серед яких "Сучасне економічне зростання" (1966 р.) та "Економічне зростання націй" (1971 р.) [2].

У цих працях обґрунтовується теорія виникнення і розвитку нової стадії в економічній історії. На думку вченого, її витоки треба шукати в північно-західній частині Європи II половини 80-х років XIX ст. Далі вона поширюється на захід і південь Європи, нарешті, наприкінці історичя, в Росію та Японію. Ще через сто років епохою "сучасного економічного зростання" захоплені американський континент, а після Другої світової війни він починається в країнах Азії і частково Африки. Необхідними умовами та головними ознаками цього явища С. Кузнець вважав ряд глобальних структурних зрушень в економіці, соціальній структурі населення і демографічних змінах.

У 1971 р. Саймон Кузнець був удостоєний Нобелівської премії "за емпірично обґрунтоване тлумачення економічного зростання, яке привело до нового, глибшого розуміння як економічної та соціальної структури, так і процесу розвитку". У промові під час презентації Бертіль Улін, член Шведської королівської академії наук, сказав: "С. Кузнець постійно орієнтував себе на те, щоб дати кількісне визначення економічних величин, що відносяться, швидше за все, до з'ясування процесів соціальних змін. Він оперував воістину величезним статистичним матеріалом, який піддавався настільки глибокому і ретельному аналізу, що цей матеріал іскрився думкою і проливав абсолютно нове світло на проблему економічного зростання" [3].

Саймон Кузнець помер у віці 84 роки 8 липня 1985 р.

Отже, вчений залишив після себе велику наукову спадщину. І дуже приємно те, що С. Кузнець почав своє навчання в Харківському комерційному інституті.

Наук. керівн. Баличева Л. В.

Література: 1. Харківському національному економічному університету присвоєно ім'я Семена Кузнеця [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hneu.edu.ua/articles>. 2. Саймон Кузнец. Біографія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://biopoples.ru/nobellaurs-sajmon-kuznec>. 3. Кузнец мировой экономики. Январь 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jew-observer.com/pod-znakom-nobelya/kuznec-mirovoj-ekonomiki>. 4. Московкин В. Неизвестный Семен Кузнец: учебв Харьковв. 10 декабря 2010 года [Електронний ресурс] / В. Московкин. – Режим доступу : <http://n-t.ru/tp/in/k.htm>. 5. Абрамовиц М. Саймон Кузнец (1901 – 1985 гг.) [Електронний ресурс] / М. Абрамовиц. – Режим доступу :

http://www.hse.ru/data/079/314/1234/2_4_2Abramov.pdf. 6. Кузнец (Kuznets) Саймон. 4 ноября 1999 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://n-t.ru/nl/ek/kuznets.htm>. 7. Великие люди. Саймон Кузнец [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cursedclan.net/ekonomisty/sajmon-kuznes>. 8. Акулич В. Кузнец Саймон (Семен Абрамович) [Электронный ресурс] / В. Акулич. – Режим доступа : <http://экономика.by/Kuznes>.